

E. Pozniak, Dr., Associate Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

PRINCIPLE OF ECOSYSTEM IN ENVIRONMENTAL LAW: CONCEPT AND CONTENT

Scientific, theoretical and legal approaches to understanding of the essence and content of the principle of ecosystem in environment law, whose implementation in practice and law enforcement activity will contribute ecologization of national law, legislation, policies and other social phenomena are researched. Suggestions to improve the current environmental legislation in order to take into account the principle of ecosystem are introduced.

Keywords: laws of ecology, natural environment, principle of ecosystem, environmental legislation, environmental law.

УДК 349

О. Заєць, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У ЗЕМЛЕВПОРЯДНІЙ ПРАКТИЦІ

Статтю присвячено проблемним питанням діяльності суб'єктів господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою.

Ключові слова: землеустрій, землевпорядні організації, земельне законодавство, конфіденційна інформація, судова експертиза земельної ділянки, авторський нагляд за виконанням проектів землеустрою.

В науковій літературі справедливо відзначено, що на даному етапі земельна реформа з реформування відносин власності на землю перетворюється на землепорядну та кадастрову [1, с. 103]. Звичайно, перше слово в цьому напрямку реформування повинен сказати законодавець. В той же час деякі проблеми практичної діяльності землепорядних організацій треба вирішувати вже зараз.

Відповідно до ст. 181 ЗКУ та ст. 1 Закону України "Про землеустрій" [4] землеустрій – це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

Даний законодавчий підхід неодноразово критикувався такими вченими, як Мірошніченко А.М. [1, с. 339], Лісова Т.В. [2, с. 24] та іншими. Натомість, правова наука пропонує різні підходи щодо розуміння категорії "землеустрій" та її співвідношення з категорією "землепорядкування" [2, с. 28]. В контексті даної роботи ми будемо дотримуватись визначення землеустрою як сукупності технічних заходів, що включають підготовку, складання, виконання та нагляд за виконанням проектно-документації щодо використання, охорони та відтворення земель [1, с. 340]. В такому розумінні, нам видається, землеустрій тотожний землепорядкуванню. Вживання цих двох синонімічних термінів в законодавстві і науці пов'язане із зручностями їх застосування у різних контекстах.

Ознайомлення із роботою суб'єктів господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою, дає можливість окреслити наступні правові особливості та проблеми їх діяльності:

1. Відповідно до Закону України від 2 жовтня 2012 р. "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності з проведення робіт із землеустрою та землеоціночних робіт" [5] ліцензування землепорядних організацій щодо здійснення робіт із землеустрою замінено сертифікацією інженерів-землепорядників. Тепер роботи із землеустрою можуть здійснюватись не тільки юридичними особами, що володіють необхідним технічним і технологічним забезпеченням та у складі яких працює не менше двох сертифікованих інженерів-земле-

впорядників (тобто колишніми землепорядними організаціями), а й фізичними особами – підприємцями, які володіють необхідним технічним і технологічним забезпеченням та є сертифікованими інженерами-землепорядниками (ст. 26 Закону України "Про землеустрій"). Допоки що Розділ II Закону України від 2 жовтня 2012 р. передбачає спрощену процедуру отримання кваліфікаційного сертифіката інженерами-землепорядниками.

2. Цікавим і проблемним є питання – чи повинні суб'єкти господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою, відмовляти у виконанні землепорядних робіт, якщо подані для цього документи (рішення рад, місцевих державних адміністрацій, цивільно-правові договори тощо) суперечать земельному законодавству? Прямої відповіді у законодавстві на це питання немає. Нерідко розробники документації із землеустрою відмовляються працювати на підставі явно протизаконних документів.

З одного боку, ч. 2 ст. 28 Закону України "Про землеустрій" передбачає обов'язок розробників документації із землеустрою дотримуватись законодавства України, що регулює земельні відносини, а ч. 3 цієї статті – що розробники документації із землеустрою несуть відповідно до закону відповідальність за достовірність, якість і безпеку заходів, передбачених документацією із землеустрою. Ст. 68 Закону України "Про землеустрій" передбачає відповідальність у вигляді позбавлення сертифікованого інженера-землепорядника кваліфікаційного сертифіката (його анулювання) з таких підстав, зокрема, як грубе порушення сертифікованим інженером-землепорядником вимог положень нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, стандартів, норм і правил у сфері землеустрою.

Та і одне із основних завдань землеустрою – реалізація політики держави щодо науково обґрунтованого перерозподілу земель, формування раціональної системи землеволодіння і землекористування з усуненням недоліків у розташуванні земель, створення екологічно сталих ландшафтів і агросистем (ст. 186 ЗКУ) – неможливо виконати, розробляючи землепорядну документацію на підставі незаконних рішень та договорів.

В той же час, судова практика, як правило, не залучає виконавців робіт із землеустрою на стороні винних у порушенні земельного законодавства осіб.

На нашу думку, обов'язок землепорядної організації відмовитись від виконання землепорядних робіт у

вищеописаному випадку має бути передбачений у законі. Допоки цього немає, можна розраховувати лише на добросовісність самих виконавців робіт із землеустрою, які не змарнують час і гроші замовника на розробку документації, оскільки рішення, прийняті на підставі неї з часом, імовірно, будуть оскаржені.

3. Законодавчо не вирішено є проблема технічних помилок, яких припускаються інженери-землепорядники при здійсненні робіт із землеустрою, як, наприклад, при присвоєнні кадастрового номера земельній ділянці, коли одній земельній ділянці надається номер іншої, або одній земельній ділянці присвоюються декілька номерів на різних користувачів тощо.

З часом, коли буде повністю завершено формування системи державного земельного кадастру, такі помилки будуть мало імовірними. Та й Закон України "Про Державний земельний кадастр" [6] у ст. 9 передбачає можливість виправлення помилок державним кадастровим реєстратором.

Але в сучасних реаліях відсутність у законодавстві вказівки, який орган державної влади, місцевого самоврядування чи посадова особа і якого рівня може внести виправлення такого роду, залишається відкритим.

4. Відповідно до ч. 3 ст.13 Закону України "Про доступ до публічної інформації" [7] на адресу землевпорядних організацій направляються або перенаправляються (як правило, від органів місцевого самоврядування або органів місцевої державної виконавчої влади, уповноважених розпоряджатися земельними ділянками) інформаційні запити з проханням надати інформацію технічного та правового характеру, пов'язану із розподілом і перерозподілом земель державної та комунальної власності (тобто в решті-решт хто, як і коли отримав ту чи іншу земельну ділянку на одному із дозволених юридичних титулів).

Запитувачі відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України "Про доступ до публічної інформації" не зобов'язані пояснювати, для чого їм потрібна така інформація. В той же час, особи, яких стосується ця інформація, не завжди цим задоволені і оскаржують дії землевпорядних організацій як діяння, що порушують їх право на збереження обмеженої у доступі (конфіденційної або для службового користування) інформації.

Відповідно до Наказу Держзагента України від 15 серпня 2011 р. № 77 [8], яким затверджено перелік відомостей, які містять службову інформацію і яким надається гриф обмеження доступу "Для службового користування", до цього переліку не входить інформація технічного та правового характеру, пов'язана із розподілом і перерозподілом земель державної та комунальної власності.

Положення про конфіденційну інформацію і в ч. 2 ст. 11, ч. 2 ст. 21 Закону України "Про інформацію" [9], і в ст. 7 Закону України "Про доступ до публічної інформації", на нашу думку, є доволі нечіткими.

Відповідно до ч. 2 ст. 21 Закону України "Про інформацію" конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. Відносини, пов'язані з правовим режимом конфіденційної інформації, регулюються законом.

Дану норму дублює ст. 7. Закону України "Про доступ до публічної інформації", де, зокрема, зазначається:

"1. Конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, зазначена в частині першій і другій статті 13 цього Закону.

2. Розпорядники інформації, визначені частиною першою статті 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини."

Складається враження, що набувач землі має повідомити відповідні органи і організації (в тому числі землевпорядні), що він проти оприлюднення інформації про себе, зокрема, стосовно своїх прав на землю. Якщо цього не відбулося, інформація не може вважатись конфіденційною. Але процедура такого повідомлення в законі не передбачена. Та й така практика у землевпорядній сфері нам не відома.

Для прикладу, Директива 2003/4/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2003 р. про доступ громадськості до інформації про навколишнє природне середовище та про скасування Директиви Ради 90/313/ЄЕС [3] у ст. 4 "Виключення" передбачає зокрема:

"1. Держава-член може передбачити, що запит про надання інформації щодо *навколишнього* природного середовища може бути відхилено у таких випадках:

... f) конфіденційність персональних даних та/або справ щодо фізичних осіб, коли такі особи не надали своєї згоди на розголошення такої інформації широкому загалу, коли така конфіденційність передбачена національним правом або законодавством Співтовариства; ..."

Вважається, що дана норма Директиви впроваджена в українському законодавстві (у вищезазначених законах) [3]. В той же час, вважаємо, що норма Директиви все ж таки має на увазі встановлення у національному законодавстві певних процедур надання інформації статусу конфіденційної.

Незважаючи на те, що ст. 3 Закону України від 7 липня 2011 р. "Про Державний земельний кадастр" проголошує принцип відкритості та доступності відомостей Державного земельного кадастру, ряд норм цього Закону (ст. 38 та інші) значно обмежує можливості отримувати відомості про власників землі і землекористувачів стороннім особам. Тому отримати таку інформацію через органи місцевого самоврядування, державної виконавчої влади або землевпорядні організації значно простіше.

Отже, питання про те, чи належать відомості про власників землі та землекористувачів до категорії обмеженої у доступі інформації, чи повинна така інформація бути обмежена у доступі, потребує всебічного аналізу та нормативно-правової чіткості. У нинішній ситуації неможливо дати однозначну відповідь на дане питання. А це означає, що чиєсь право (або землевласника (землекористувача), або запитувача інформації) обов'язково буде порушене.

На нашу думку, таку інформацію навряд чи доцільно обмежувати у доступі, адже факт володіння земельною ділянкою приховати практично не можливо: якщо не з офіційних органів, то через неофіційні, але не заборонені законом джерела (суміжних землевласників та землекористувачів, родичів тощо) можна отримати таку інформацію. Крім того, потреба знати володільця земе-

льної ділянки буває пов'язана з необхідністю правильно скласти судовий позов або інший офіційний документ.

5. На сьогоднішній день окремі суб'єкти господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою, здійснюють так звані судові експертизи земельних ділянок. Щоправда, останні в практиці різних видів судових проваджень мають різну назву: експертизи, яка стосується земельних ділянок, землевпорядно-технічні експертизи (в кримінально-процесуальному провадженні), будівельно-технічні експертизи, судові експертизи земельних ділянок, судові землевпорядні експертизи, судової землевпорядної техніко-економічної експертизи (в господарсько-процесуальному провадженні), судові технічні експертизи (в цивільно-процесуальному провадженні).

Щоправда, Наказ Мінюсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5 "Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень" у п. 1.2.2. Інструкції серед інженерно-технічних експертиз називає земельно-технічну (оціночно-земельну) експертизу [11]. А п 6. 1. Науково-методичних рекомендацій передбачає, що:

"6.1. Основними завданнями земельно-технічної експертизи є:

- визначення відповідності розробленої технічної документації на земельні ділянки та її затвердження вимогам земельного законодавства та іншим нормативним документам з питань землеустрою та землекористування;
- визначення відповідності зміни цільового призначення земельних ділянок та її затвердження вимогам земельного законодавства та іншим нормативним документам з питань землеустрою та землекористування;
- визначення фактичного землекористування земельними ділянками;
- визначення відповідності фактичного землекористування, а також порушень меж та накладання земельних ділянок відповідно до правостановлювальних документів на ці земельні ділянки та вимог нормативно-правових актів;
- визначення відповідності фактичного розташування будівель, споруд та інших об'єктів відносно меж земельних ділянок правостановлювальним документам та технічній документації із землеустрою та землекористування;
- визначення можливості розподілу (порядку користування) земельними ділянками, розробка варіантів їх розподілу (порядку користування);
- визначення можливих варіантів підходу та проїзду до земельних ділянок, встановлення земельного сервіту;
- оцінка земельних ділянок;
- визначення відповідності виконаної оцінки земельних ділянок вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам".

Вивчення судової практики свідчить, що у більшості судових справ мова йде саме про земельно-технічну експертизу: орієнтовний перелік вирішувальних питань, необхідність надати правостановлювальну та технічну документацію із землеустрою на земельну ділянку, інші вимоги саме такі, як рекомендує вищезазначений Наказ. Незрозуміло, чому різні судові органи запровадили свою власну судово-експертну термінологію у земельно-правовій сфері?

Ще одна особливість призначення судових експертиз земельних ділянок полягає у наступному. Науково-дослідні інститути судових експертиз залишають без виконання ухвали відповідних судових інстанцій про

призначення судових експертиз земельних ділянок, оскільки до їх компетенції начебто не входить визначення фактичних площ земельних ділянок, конфігурації меж та їх розмірів, їх відповідності правостановлюючим документам тощо, а також у них відсутні сертифіковані і стандартизовані геодезичні вимірювальні прилади та обладнання.

Правові засади здійснення судової експертизи земельної ділянки складають Закон України від 25 лютого 1994 р. "Про судову експертизу"[10], Цивільний процесуальний кодекс України (ст.ст. 59, 133, 143 та інші), Господарський процесуальний кодекс України (ст.ст. 41, 65, 79, 86 та інші), Кримінальний процесуальний кодекс України (ст. ст. 69-70, 242-245), Кодекс адміністративного судочинства України (ст. ст. 66, 81-85), Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5 "Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень", Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 р. № 8 "Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах", Постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 вересня 2011 р. № 8 "Про узагальнення судової практики про застосування судами кримінально-процесуального законодавства при призначенні судових експертиз і використання їх висновків у кримінальному судочинстві, Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України від 23 березня 2012 р. № 4 "Про деякі питання практики призначення судової експертизи" [11].

Перед експертом судової експертизи земельної ділянки можуть ставитися наступні питання, згруповані за однотипністю:

1) Землевпорядного характеру:

- Чи відповідає проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок у власність вимогам чинного на той час законодавства? Якщо ні, то в чому саме не відповідає (з посиланням на нормативні та підзаконні нормативні акти)?

- Чи є в наявності у вказаному вище проекті землеустрою всі документи передбачені чинним законодавством? Яких документів не вистачає?

- Чи відповідає категорія земель, вказана у проекті землеустрою, фактичному цільовому призначенню земельних ділянок?

- Чи знаходилися станом на певну дату та чи знаходяться на даний час фактично земельні ділянки, передані у приватну власність, у межах прибережної захисної смуги і якщо так, то яка площа земель кожного зазначеного громадянина, переданих у приватну власність розташована в межах прибережної захисної смуги?

- Чи відповідає висновок державної землевпорядної експертизи діючому³ на той час законодавству та іншим нормативним документам?

- Інші питання.

2) Землеоціночного характеру:

- Який можливий розмір плати за встановлення та користування земельним сервітутом в разі його встановлення, з врахуванням середніх ринкових цін в даному регіоні?

³ А.М. Мірошніченко розглядає державну експертизу землевпорядної документації в межах функції землеустрою. // Мірошніченко А.М. Земельне право України: Підручник. – К.: Алерта, 2011. – с. 341.

• Яка сума втрат лісогосподарського виробництва спричинена вилученням лісових угідь для використання їх у цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства?

• Інші питання.

Питання проведення суб'єктами господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою, таких експертних є дуже цікавим як з точки зору самої правової можливості їх здійснення саме цією групою суб'єктів, так і з точки зору процесуального забезпечення в різних видах проваджень, і потребує окремого дослідження.

6. Ст. 184 Земельного кодексу України [12] серед заходів землеустрою передбачає здійснення авторського нагляду за виконанням проектів використання та охорони земель. Закон України "Про землеустрій" у ст. 28 містить право авторства розробників документації із землеустрою на створену ними документацію із землеустрою, право здійснювати авторський нагляд за реалізацією заходів, передбачених документацією із землеустрою, право вимагати зупинення робіт, що виконуються з порушенням документації із землеустрою і призводять до нецільового використання земель та їх псування.

Відповідно до ст. 64 Закону України "Про землеустрій" авторський нагляд за виконанням проектів землеустрою здійснюється розробниками документації із землеустрою і передбачає перевірку повноти та якості виконання заходів, окремих рішень, передбачених цією документацією, а також вимог нормативно-правових актів з питань здійснення землеустрою.

Строки здійснення авторського нагляду за виконанням проектів землеустрою визначаються відповідно до графіка реалізації проекту землеустрою. Результати, одержані під час авторського нагляду за реалізацією проекту землеустрою, заносяться в журнал авторського нагляду за виконанням проектів землеустрою.

Порядок ведення журналу авторського нагляду за виконанням проекту землеустрою встановлено Наказом Держкомзему України від 28 листопада 2003 № 295

Як бачимо, авторський нагляд – не обов'язок, а право розробників документації із землеустрою, тому, як видається, не має сьогодні великого значення як захід, що може безпосередньо примусити замовника повно і якісно виконувати проект. Не всі розробники взагалі його здійснюють, або здійснюють не щодо всіх видів розробленої документації.

Може, цього і не потрібно, адже таким чином начебто авторський нагляд у цивілістичному розумінні підміняється функцією контролю за раціональним використанням земель та їх охороною (доречі, вищезгадана ст. 64 знаходиться саме у Розділі VI "Державний і самоврядний

контроль за здійсненням землеустрою" Закону України "Про землеустрій"). А для цього є ціла система державних, самоврядних і громадських органів. Мабуть, мета авторського нагляду дещо у іншому – у захисті майнових та особистих немайнових прав автора землеупорядного проекту. А виходить, що це лише допоміжний інструмент держави у здійсненні неї контрольних функцій. Вважаю, що в цій частині необхідні законодавчі уточнення як матеріального, так і процедурного характеру.

Ці та інші особливості і проблеми діяльності суб'єкти господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою, потребують законодавчого врегулювання або хоча б вироблення єдиної практики їх вирішення.

Список використаних джерел

1. Мірошниченко А.М. Земельне право України: Підручник. – К.: Алерта; 2011. – 678 с.
2. Лісова Т.В. Правове забезпечення землеустрою в Україні: Монографія. – Х.: ЗАТ "Харківська друкарня № 16". – 2005. – 168 с.
3. Overview of the Status of Harmonizing the Ukrainian Legislation with the EU Requirements and the Baseline Plan for Harmonization of Ukraine's legislation with the EU laws. – Ukraine, 2011.
4. Закон України від 22 травня 2003 р. "Про землеустрій" // Відомості Верховної Ради України. – 2003 – № 36. – стаття 282.
5. Закону України від 2 жовтня 2012 р. "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності з проведення робіт із землеустрою та землеоціночних робіт" // Офіційний вісник України. – 2012. – № 85. – стаття 3424. – код акту 64124/2012.
6. Закон України від 7 липня 2011 р. "Про Державний земельний кадастр" // Відомості Верховної Ради України – 2012. – № 8. стор. 348. – стаття 61.
7. Закону України від 13 січня 2011 р. "Про доступ до публічної інформації" // Відомості Верховної Ради України 2011 р. – № 32. – стаття 314.
8. Наказу Держземагентства України від 15 серпня 2011 р. № 77 "Про введення в дію Переліку відомостей, які містять службову інформацію, і яким надається гриф обмеження доступу "Для службового користування" // Поточний архів Держземагентства України.
9. Закон України від 2 жовтня 1992 р. "Про інформацію" // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – стаття 650.
10. Закон України від 25 лютого 1994 р. "Про судову експертизу" // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – стаття 232.
11. www.rada.gov.ua
12. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 46. – стаття 2038. – код акту 20473/2001.
13. Наказ Держкомзему України від 28 листопада 2003 № 295 "Про затвердження Порядку ведення журналу авторського нагляду за виконанням проекту землеустрою" // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – том 2. – стор. 704. – стаття 2727. – код акту 27118/2003.

Надійшла до редколегії 27.09.13

О. Заєць, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ В ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

Статью посвящено проблемным вопросам деятельности субъектов хозяйствования, которые являются исполнителями работ по землеустройству.

Ключевые слова: землеустройство, землеустроительные организации, земельное законодательство, конфиденциальная информация, судебная экспертиза земельного участка, авторский надзор за выполнением проектов землеустройства.

O. Zayets, Ph D, Assistant Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

PARTICULAR FEATURES OF UKRAINIAN LEGISLATION USE IN LAND MANAGEMENT PRACTICE

The Article is about problem issues of land management organizations activity.

Key words: land use, land management organizations, land law, confidential information forensics land, supervision over the implementation of land management projects.

УДК 341.1.

В. Шамрай, канд. юрид. наук, асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Проаналізовано передумови утворення сучасних міжнародних організацій. Виділено етапи розвитку та формування міжнародних організацій від стародавнього світу до сучасності. Вивчено вплив зовнішніх факторів на порядок утворення міжнародних організацій. Проаналізовано процес зміни та вдосконалення повноважень міжнародних організацій.

Ключові слова: міжнародні організації, історія міжнародних організацій, суб'єкти міжнародного права, міжнародні міжрядові організації, Ліга Націй.

На сьогодні міжнародні організації володіють особливим значенням і виконують функції у сфері підтримання миру і безпеки, економіки, фінансів, охорони здоров'я і науки, освіти і культури, інтелектуальної власності тощо.

Завданням роботи є визначення передумов виникнення та розвитку міжнародних організацій від їх утворення до сучасності.

Актуальність досліджуваної теми зумовлена збільшенням впливу такого суб'єкта міжнародного права як міжнародні організації на всі сфери життя та розвитку людини. Це здійснюється шляхом прийняття найвпливовішими організаціями різних актів, що імплементуються у внутрішнє законодавство усіх держав, які носять імперативний характер.

Вивченню правового регулювання статусу міжнародних організацій та їх розвитку присвячені роботи таких авторів, як Д. Денисової, В. Канашевського, Е. Кривчикової, Л. Левіна, В. Маргієв, Г. Морозова, Т. Нешатаєвої, М. Драгоманова, Т. Алексєєва, В. Буткевича, А. Мацко, Г. Морозова, О. Тарасова, А. Ходорчука, М. Черкеса, Ж. Руссо, Ф. Мартенса, і багато інших.

Серед науковців переважає думка, що умовно можна виокремити п'ять основних стадій виникнення та розвитку міжнародних організацій:

- Епоха рабовласницьких держав;
- Період феодальної роздробленості;
- Епоха великих географічних відкриттів, промислових революцій та формування світового ринку;
- Період між Першою та Другою світовими війнами;
- Сучасний етап розвитку міжнародних організацій.

В епоху рабовласницьких держав в IV–VI ст. до н.е. у Стародавній Греції існувало два типи міжнародних об'єднань – сіммахії та амфіктонії [6, с.18-19]. Амфіктонії були релігійно-політичними союзами племен та міст зі спільним святилищем, скарбницею, правилами ведення війн. Вони функціонували шляхом періодичних скликань делегатів від держав-міст на з'їзди для обговорень питань культу та підтримки мирних відносин між своїми членами. Найвідомішими були такі амфіктонії, як Дельфійська та Долоська на Істмі. Також існували ще сіммахії – це союзи (коаліції) держав, які мали спільні військово-політичні цілі. В таких союзах, як правило, провідну роль відігравала найпотужніша місто-держава. Такі союзи створювалися з метою спільного ведення війни. Наприклад, у Пелопонеському союзі (VII-VI ст. до н.е.) панівну роль отримала Спарта, а в Афінському морському союзі (VI-IV ст. до н.е.) відповідно Афіни [3, с.122-123].

Ці об'єднання стали прообразами майбутніх міжнародних організацій. Недарма Ф.Ф. Мартенс у своїй праці "Сучасне міжнародне право цивілізованих народів" підкреслював, що "хоча ці союзи і були викликані спеціально релігійними цілями, але справляли свою дію взагалі на зносини між грецькими державами: подібно іншим соціальним чинникам, вони зближували народи і пом'якшували їхню замкнутість" [2, с.211].

Окрім Європейського континенту спроби утворення організації були також і в Китаї. Зокрема, спроба у 545 році до н.е. чотирнадцяти держав Китаю утворити міжнародну організацію [3, с.123].

Таким чином, можна дійти висновку, що у період епохи рабовласницьких держав були перші спроби утворення міжнародних союзів, які носили характер організації. Такі об'єднання носили військовий характер, в якому панували найбільш сильні у військовому розумінні держави, що було притаманно саме тому часу.

Період феодальної роздробленості характеризується тим, що об'єднання постійно ворогуючих між собою держав формувалися передовсім під час виникнення загрози з боку сильнішого спільного ворога (наприклад, половці та монголо-татари для феодальної Русі). Водночас на світовій арені почали з'являтися торговельні союзи [1, с.19].

Досвід розвитку перших міждержавних міжнародних організацій пов'язаний із створенням у XIV столітті Ганзейського союзу – торгового і політичного союзу північно-німецьких міст на чолі з містом Любеком, що формально проіснувало до 1669 року. Союз здійснював посередницьку торгівлю між Західною, Північною і Східною Європою, йому належала торгова гегемонія в Північній Європі [2, с.211].

Завдяки широким торговим і політичним зв'язкам, постійному поширенню кількості членів союзу, у число яких входило і російське місто Новгород, Ганзейський союз справив значний вплив на соціальний розвиток німецьких земель і до XVI століття вивів із стану середньовічного варварства всю Північну Німеччину [6, с.20].

Значним чинником у об'єднувачих процесах у Європі була римсько-католицька церква. На "вселенських соборах", які скликалися керівництвом римсько-католицької церкви за участі юристів, правителів держав, послів вирішувалось багато важливих питань міжнародних відносин того часу. З XIII ст. Почали скликатися світські з'їзди правителів та їх послів. На них обговорювалися різні важливі заходи, розв'язувалися міждержавні конфлікти, розроблялися норми поведінки держав. Церковні та світські собори стали попередниками міжнародних конгресів [3, с.124].

Епоха великих географічних відкриттів, промислових революцій та формування світового ринку характеризується появою цілої низки організацій, яким уже були притаманні риси сучасних міжнародних установ: наявність погоджених цілей, постійного органу, порядку роботи та ін.

Виникнення міжнародних організацій у XIX столітті стало відображенням і результатом становлення об'єктивної тенденції до інтернаціоналізації багатьох сфер життя суспільства. Починаючи зі створення в 1815 році Центральної комісії навігації по Рейну, міжнародні організації наділяються власною компетенцією і повноваженнями [2, с.211].

У другій половині XIX століття потреби міжнародно-правового регулювання дедалі інтенсивнішого спілкування держав викликали появу постійнодіючих міжнародних об'єднань. Це були утворення з вузькою компе-